

2014 Graffiti

Graffitin växte fram på den amerikanska östkusten i slutet av 1960-talet, början av 1970-talet och handlade i början främst om att med tags, signaturer, markera revir. Tagsen blev snabbt mer och mer avancerade och började anta formen av konstverk, speciellt i New Yorks tunnelbana då stadens ekonomi var så dålig att man varken hade resurser för att genom bevakning förhindra målning eller att rengöra nermålade vagnar. Det var alltså lönt att lägga ner mycket arbete, resultatet fick sitta kvar länge. Jag åkte under denna tid ofta tåg mellan Manhattan och Long Island och uppskattade då att istället för att sitta och stirra ut på trista bangårdar kunna avnjuta förbipasserande graffiti. Tankarna på skadegörelsen kom i andra hand. Men det ändrade sig när jag senare själv råkade ut för samma sak och då till råga på allt elände av det slag som jag och många med mig benämner klotter.

Utövarna av den konstnärliga graffitin som ofta benämnes graffiti art eller street art har haft svårt att hitta plats för sin verksamhet av rädsla för att medföra mer klotter. Klottret har drivit fram nolltolerans och rädsla för att upplåta ytor för legalt målning. Men de senaste åren har läget för det seriösa graffitimålandet ljusnat något och på allt fler orter upplåter man idag väggar där det är tillåtet att måla. Graffitin har också hittat in i gallerierna och graffitikonstnärer får allt oftare uppdrag att göra permanenta utsmyckningar.

2014 kände föreningens styrelse att tiden var mogen för att uppmärksamma graffitin och engagerade Pärre Andreasson, först som föreläsare och senare för en "graffitivandring" i Malmö och slutligen som utställare. Pärre är välkänd graffitikonstnär under pseudonymen Ruskig. Grunden till hans konstnärskap lades vid Umeå Universitet och Det Kongelige Danske Kunstakademiet. Numera bor han i Malmö och undervisar där och i Köpenhamn och har hela världen som arbetsfält.

Föreläsningen drog en stor publik och resulterade i en studieresa i oktober 2014 som i huvudsak ägnades åt graffiti. Resan gick via Vandalorum söderut mot Malmö och Köpenhamn med ett stopp vid Söndrumsskolan⁵ i Halmstad, ersättare för en svårt mögeldrabbad 60-talsskola på vägen mot Tylösand. Men massor av skolor runt i landet har ersatts utan att de blivit besöksmål. Så varför Söndrumsskolan? Det hela hade börjat flera år tidigare. Utan tanke på någon speciell skola hade man som utvecklingsarbete för skolpersonal i Halmstad tillsatt en arbetsgrupp med uppdraget att utforma en drömskola avseende såväl arbetssätt som materiella förutsättningar. När detta arbete var på väg att avslutas togs samtidigt beslut om att bygga Söndrumsskolan och att då använda drömskolan som förebild. Man drog igång ett samarbete mellan bl.a. skolpersonal, den välkända arkitektbyrån MAA Schmidt, Hammer & Lassen i Århus som ritat Halmstads uppmärksammade bibliotek, Kulturförvaltningen och Statens Konstråd där resultatet blev en skola för 500 elever i årskurs 6-9 byggd kring hur man ville arbeta. Det skulle föra alldeles för långt att beskriva hur man tänkt i olika avseenden men några materiella detaljer kan var värda att nämnas. Öppenheten är påfallande. Mycket glasväggar - den ursprungliga tanken var att man skulle kunna se rakt genom skolbyggnaden men det visade sig vara svårt att förverkliga på mer än begränsade delar. Det är intressant att gå runt i skolan under lektionstid och konstatera att eleverna inte reagerar när man går förbi. Och den så vanliga skadegörelsen på skolor efter skoltid hoppas man ha motverkat genom att göra skolan till ett ställe där eleverna även håller till på sin fritid med skateboardramper, basketplaner etc. Att skolan blivit populär är inte att ta miste på. Den hade från början ca 350 elever och eftersom Söndrum växer har elevunderlaget växt något. Men den stora ökningen som gör att skolan snart är full beror på att strömmen av elever till privata skolor i centrum nu vänt och går till den kommunala Söndrumsskolan. Till sist en viktig fråga - vad kostade då allt detta? Enligt den uppgift som jag fått av en av skolans rektorer stannade kostnaden ca 10% under vad som anses vara normalt.

Syftet med resan var att studera graffiti och då var Söndrumsskolan ett bra mål. Skolan är byggd i två våningar runt en central hall där det finns 500 elevskåp. Men hur skapar man en attraktiv miljö i en stor hall med 500 plåtskåp? I samverkan med Statens Konstråd kom man på idén att kontakta Pärre som först tackade nej, att göra något attraktivt på 500 elevskåp på tillsammans 180 m² lät omöjligt. Men på något sätt som jag inte minns fick man honom att tänka om och han mobiliserade då en styrka på 24 framstående graffitikonstnärer från hela världen som jobbade med Pärre som "dirigent". Resultatet blev ett enda sammanhängande konstverk⁶ som täcker väggarna i skolans två våningsplan

och där olika delar går in i varandra och ofta tar upp teman som eleverna kommer att möta i undervisningen²⁰ och i sin vardag. Tanken är att bilderna ska uppmuntra till diskussion. Där finns även porträtt av ett par elever som medverkat i målandet. Resultatet är mycket uppskattat av eleverna, var först kontroversiellt bland föräldrar och politiker men när Halmstad ett par år senare vid ett kungabesök skulle visa upp något som man är riktigt stolt över visade man – Söndrumsskolan.

En detalj som är värd att uppmärksamma är att Pärre bl.a. hade valt att engagera Carolina Falkholt och inte oväntat blev det bråk kring hennes motivval som vissa uppfattade som provocerande i en högstadieskola. Debatten var högljudd och nådde ut på riksplanet genom bl.a. Sveriges Radios försorg. Föräldrar och politiker var flitigt i elden i lokalpressen. Grannar, Ingegerd och jag fritidsbor några hundra meter från skolan, stämde in i kören ända tills vi frågade när de varit på skolan och det då kröp fram att de aldrig hade varit där. Skolledningen och kommunen stöttade hela tiden rakryggat konstnären. Men hela debatten fick ett plötsligt slut när en elev på skolan, Simon i 9C, skrev en insändare i Hallandsposten där han fullständigt massakrerade alla upprädda åsikter från såväl föräldrar som politiker. Efter det fanns det inget för vuxenvärlden att vara upprörd över och diskutera.

För att ytterligare förankra konsten hos eleverna har Pärre sedan haft workshops med hela skolan där alla fått prova på att måla graffiti i form av självporträtt. Skolan har nu en ansenlig samling bemålade träskivor som man senast jag var där funderade på hur man skulle presentera på ett bra sätt.

Eleverna har varit väldigt positiva och ett tecken på detta var att ett par år efter invigningen kunde jag inte upptäcka ett enda spår av skadegörelse, bara lätt slitage av nyckelknipor kring låsen på en del skåp men det är ofrånkomligt.

Efter besöket på Söndrumsskolan gick färden vidare till Malmö efter en fikapaus hemma hos oss⁹.

I Malmö tog vi in på Scandic Malmö City där vi efter en god middag sov gott tills det var dags att under ledning av Pärre¹⁰ se Malmö ur ett för de flesta, kanske alla, helt nytt perspektiv. Han guidade oss till skönt graffiti-målade delar av Malmö som man som besökare sällan kommer till, gamla industriområden, kvarteren runt Möllevångstorget¹¹, inne på gårdar etc. Under vandringen fick vi tillfälle att beskåda konstverk med skiftande karaktär^{12, 13}, ofta med väldigt starka budskap som på ett långt plank vid Folkets Park där ett offer för gatuvåld hedrades¹, vackra eller humoristiska dekorationer av gamla slitna innergårdar², platsannonser på en P-husvägg och det lilla, lilla "Vakande ögat" från en japansk tradition inhugget i en gatsten³. Och så de enorma målningarna i en gammal fabrikslokal^{4, 14} i anslutning till Pärres ateljé¹⁵. Bland anmärkningsvärda projekt som ett antal konstnärer drev i fabrikslokalen¹⁶ märktes bl.a. en bild som efter att Pärre färdigställt den skulle överföras till en matta för en restaurang i Malmö. En dag som bjöd på spännande konstupplevelser av ovanligt slag!

Dagen efter besöket i Malmö gick färden vidare till Danmark och Arken¹⁷ i Ishøj där man ställde ut P S Krøyer och Michael Anker under temat "Venner og rivaler" och på eftermiddagen fick vi sedan ta del av Olafur Eliassons installation "Riverbed" på Louisiana där 180 ton grus och sten tillsammans med porlande vatten gav en märklig naturupplevelse^{18, 19} innan det var dags för hemfärd.

Slutligen fick vi i mars 2015 ta del av Pärres konst "på tavelduk" genom en utställning på Terrassen⁷. Till Pärres förtjusning råkade det precis utanför dörrarna till utställningslokalen finnas en nyuppförd helt vit vägg. Efter hängningen dagen före vernissagen var väggen inte längre vit. Där finns numera verket "Sur tant"⁸ som retroaktivt fått Byggnadsavdelningens gillande och finns kvar till allas glädje och påminner om en serie mycket lyckade aktiviteter.

1 P1070358

5 P1070649

2 P1070352

6 Pärrens interiör

3 P1070369

7 P1070501

4 P1070385

8 P1070512

1	P1070358	Planket
2	P1070352	Bakgård
3	P1070369	Ögat
4	P1070385	Hallbild 1
5	P1070649	Söndrumsskolan
6		Pärras interiör
7	P1070501	Utställning
8	P1070512	Pärre målar
9	P1070335	Fika
10	P1070344	Pärre
11	P1070357	Transformator
12	P1070361	Skulptur
13	P1070363	Radhusvägg
14	P1070372	Loket
15	P1070376	Ateljé
16	P1070389	Hallbild 2
17	P1070392	Arken
18	P1070394	Lousiana
19	P1070400	Nät 1 Lousiana
20	P1060655	Skolvägg